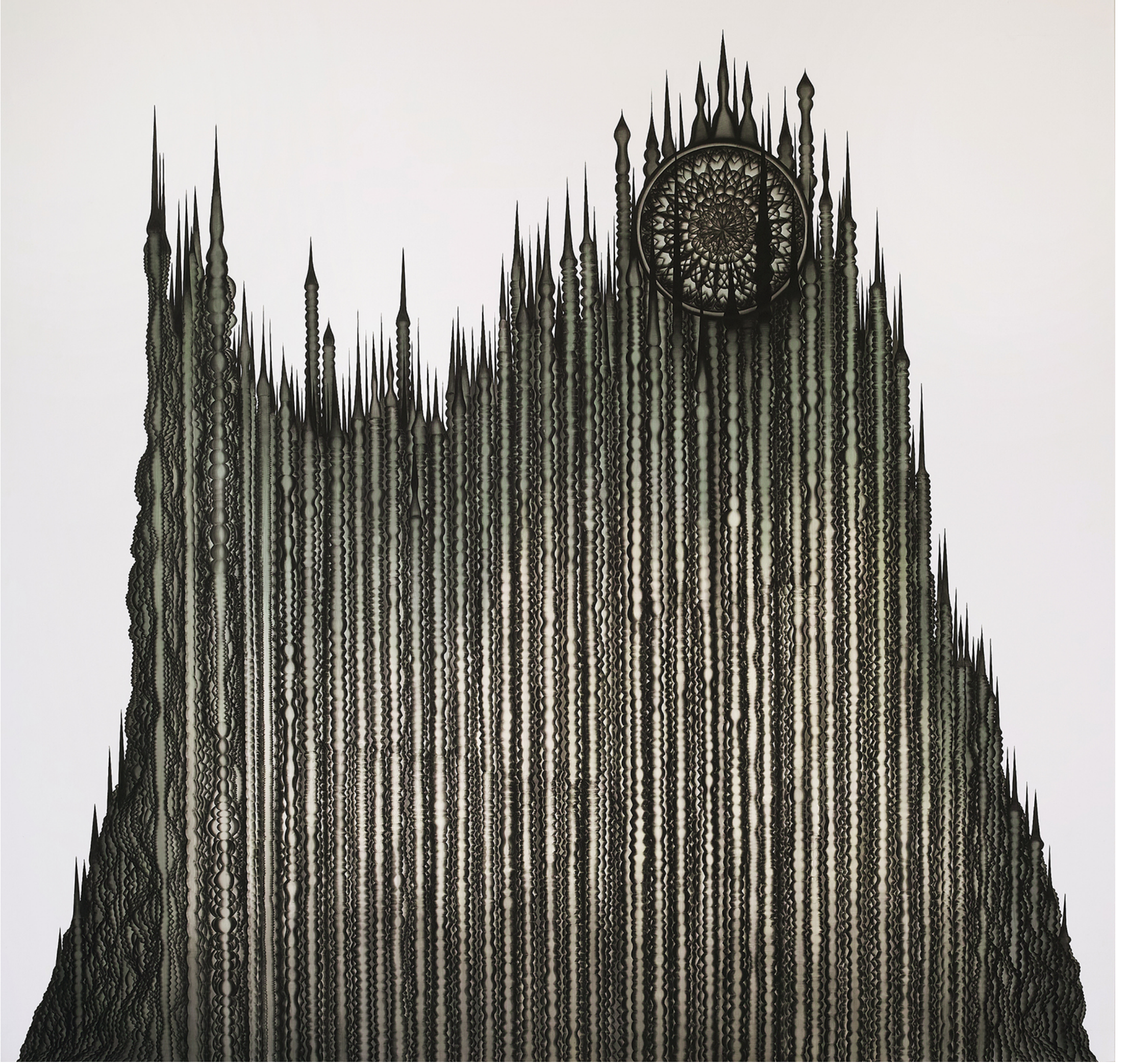

Hikayemizin başladığı ve son bulacağı yer

Erol Eskici'nin "Stratigraf" isimli kişisel sergisi jeoloji biliminden yola çıkarak ürettiği çokkatmanlı işleri bir araya getiriyor. Tabakalar, topografyalar, segmentler, iç mekanlar ve mimariler arasındaki korelasyona odaklanan Eskici, birbiriyle bağlantılı görüntüleme teknolojilerinin ortaya çıkarttığı görsel biçimlere odaklanıyor.

Erol Eskici, "Jeomorfolojik Katedral 3 | Geomorphologic Cathedral 3 (Landform buildings)", Tuval üzerine akrilik | Acrylic on canvas, 200 x 190 cm, 2018

EGE IŞIK
isik.ege@gmail.com

Erol Eskici'nin Sanatorium'da izleyiciyle buluşan dördüncü kişisel sergisi "Stratigraf", sanatçının 2014 yılında jeoloji bilimini inceleyerek üretmeye başladığı resimlerden oluşuyor. Sanatçı bu işlerde jeolojinin alt dallarına ve sergiye adını veren stratigraf ve sedimantolojinin araştırma alanlarına da odaklanıyor. Bu bağlamda işler, sınıflandırma mekaniğine uygun olacak şekilde bir üst seri ve ona bağlı olarak katmanlaşan, iç içe geçen alt bölümlerden ibaret. Sanatçı ile stratigraf, jeoloji, kaya parçaları ve buna bağlı olarak ürettiği çalışmalar hakkında konuştu. Eski cinin son kişisel sergisi "Stratigraf", 7 Aralık 2018-13 Ocak 2019 tarihleri arasında izlenebilir.

"Stratigraf" adlı serginizde disiplinlerarası çalışıyor, jeoloji ve resim sanatını harmanlıyorsunuz. Serginizin çıkış noktasını bize anlatır mısınız?

Jeoloji ilginçtir, sizi yukarıda dağların zirvelerine de aşağıya, yer altındaki mağaralara da çekebilir. Serginin çıkış noktasının belirgin bir fikirden ya da andan ziyade birkaç koldan ilerlediğini düşünüyorum. Üniversitedeyken topografyaya dair resimler yapıyordum. Hatta bunun için kına ve farklı toprak çeşitleri bulup onlarla yapıtlar yapıyordum. Bunlardan bazılarını ilk sergimde sergilemiştim. Peşinde olduğum şey, topografik bir gösterge, bir görselleştirme oluştururken aynı zamanda topografik bir malzemeyle bunu yapıp yapamayacağımı.

Benim resimlerimde 'katman' neredeyse başından beri vardı. Reklamla ilgili yaptığım resimler birer katman oluşturma ve bunu kazıma işlemiyken 'özneler' adlı portreler serisi hem arşivsel, dokümantal hem de nesiller arası katmanlaşmaları göstermek üzerinedir bir bakıma. Bunu yaparken bu dokümanların üzerinden kazıma yapıyordum. Bunun gibi birkaç tane daha resimle beraber yavaş yavaş oluşmaya başladı bu anlatı. Ürettiklerim arasındaki bağlantılar kendilerini ağır ağır gösteriyor. Bahsettiğim kollardan biri bu olabilir. Daha sonra 2015 yılında birkaç sanatçıyla birlikte

Michelangelo Pistoletto Vakfı'nın davetlisi olarak İtalya'da bulundum. Orada «Antiklinal-Senklinall» adlı bir yerleşime üretim ve Tophane-i Amire'de sergiledim. Bu terim jeolojik bir olayı tarifler. Bu da bir başka koldan gelen örnek.

Bir yerde bu alanı sadece metafor olarak kullanmak yerine onun kendine özgü doğasına yönelik eserler de üretmek istedim. Tarkovski, sanatçının durmadan çocukluğundan beslenen bir parazit olduğu söyler. Çocukluğum dağların arasında geçti. Şehre her girip çıktığımızda karşıda yavaşça akan bu devasa kütleleri hayranlıkla izlerdim. Bunun etkisinin olmadığını söyleyemem. Sanatçılar her ne üretiyorlarsa üretsinler o ürettikleri şeye ya ilgi duyuyorlardı ya da duymuşlardı. Kimse bir şeyi sadece kuru bir tutarlılığa sirtını yaslamak için üretmez, mutlaka bir tür ilgi duyuyordur ona. Jeolojiyi hem amorf hem de pitoresk buluyorum. Bunun yanında çok analitik de... Ayrıca bunun üzerine ortaya çıkan külliyyatın, kaynağın ve materyalin çok infografiksel olduğunu düşünüyorum. Bu zengin bir içerik demektir. Resim, istisnaları olmakla beraber çoğunlukla çok keyfi, doğaçlama, çok otobiyografik ya da disiplinsiz bir alan olabiliyor. Az önce verdiğim kendi otobiyografik örneğimdeki gibi bunun bir kısmı verimli bir nüve de taşıyor tabii. Ben hem kendi sıçramalarımı kontrol edebileceğim hem de bunu yaparken kısırlaşmadan yaratıcı eylemde de bulunabileceğim sistemlikler içerisinde çalışmaya özen gösteriyordum son birkaç yıldır. Aksi takdirde merakım ve odağım çabuk yön değiştiriyor. David Lynch'in 20 yıl aynı yerde yemek yemesi gibi benim de bazı rutinlere ihtiyacım oluyor. Bir tür dengeleme aparatı bu.

Genelde kimsenin özel bir neden olmaksızın eline alıp okumayacağı kitapları, arşivleri kurcularım. Örneğin 'gemi izometrisi' ya da 'pnömatik sistemler' üzerine yazılmış bir iki kitapçığı kurcaladıktan sonra 'unitüted (i-ile)' adlı bir seri resim yaptım. Başka türlü üretmek de mümkün tabii ama ben en iyi yaptığımı şeyi yapıyorum. Basit bir 'alışılmadık şeyler göstermek' ya da alışılmadık alanlara burnumu sokmak yetisi değil bu. Kitaplarla ilgili bu durum istisnasız olarak tekrar ediyor benim için. Örneğin "Moravian Karst" adlı

Erol Eskici: "Resimlerin görsel cazibelerinin peşinde olmadım hiç. Bir de bir yerde laf kalabalığı yapmaktansa maddeler, alt maddeler, tanımlar koymak bana daha cazip geldi. Benim yaptığım resimlerin bir sigortaya ihtiyaçları oluyor bazen. De Landa gibi, Braudel gibi yazarları da okuyorum. Bunlar tarihi, sosyolojiyi jeoloji üzerinden ya da onu da hesaba katarak yorumluyorlar. Bir jeososyoloji belki de."

bir kitap, Ayhan Sür'ün "Karstik Yer Şekilleri ve Türkiye'den Örnekler" adlı küçük kitapçığı gibi bir sürü örnek verebilirim. Bunlar benim için iyi karşılaşmalar ve beyaz tavşanlar.

T.S. Eliot'un "Çorak Ülke" adlı şiirine ıhafta bulunuyorsunuz. Sergide yer alan işleriniz de bir kaya parçası kadar sessiz mi? Bu metaforla işleriniz arasındaki bağlantıyı bize anlatır mısınız?

Benim üretimlerim çoğunlukla kendilerini çok ortaya atan, çıtırtkan üretimler olmadı. Biraz sessizdiler hep. Bu şiir ile sergiye de ismini veren resim (stratigraf) arasında ilginç bir ilişki var. Resmin renginin ne olacağı konusunda düşündüğüm sıralarda resmin kırmızı olan rengine, şiirin bu kısmını okuduktan sonra karar verdim. Daha sonra ilginç bir şey oldu ve benim sevdiğim ressamlardan biri olan R.B Kitaj'ın "If Not, Not" adlı resmini bu şiire atfettiğini öğrendim. O resimde de bir arazide gözlüklü bir figür hemen hemen benim resimdeki stratigrafın olduğu bölgede ve aynı pozisyonda, yerde uzanıyor. Çorak ülke, gözlüklü bir figür filan derken insanın aklına ister istemez James Joyce geliyor. Benim resimdeki figür hem Joyce'a hem de Benjamin'e benziyor sanırım. İki

sinin de bir tür sürgünlük ya da bir açıdan diaspora figürü olduğunu hatırlatıyor bana. Olduğu yere hem eylemde olduğu şey itibarıyla hem de giyim kuşamıyla pek ait değilmiş gibi duruyor. Fakat bir açıdan da müthiş titizlikle bir şeyleri inceliyor. Benjamin'in "Moskova Günlüğü"ndeki titiz ayrıntıların hatırlayalım. Resmi yapmaya 2016 yılında başlamıştım. O dönem hemen dibimizde cereyan eden savaş dolayısıyla bir sürü imge biriktiriyordum. En çok arkada kara dumanların olduğu fotoğrafları biriktirdiğimi anladım. İran-İrak Savaşı'na ait eski bir fotoğraf vardı, onu ilk gördüğüm çocukluğundan beri beni etkiler. Bu resim bir 'bölge' resmidir bir yanı sıra. Tıpkı Tarkovski'nin "Stalker" filmi gibi. Bir hayli hüzünlü bir resimdir sonuçta.

Bu sergide tıpkı stratigraf gibi çok katmanlı bir anlatım diliniz mi var?

Stratigrafın alt birimlerinin ilkelerine uygun şekilde üretim çoğu yapıtı. İsimlendirmeler de bu sınıflandırmaya göre oldu. Litostratigraf birimine ait resimler kendi aralarında litostratigrafinin kendi içindeki bölümlere göre sınıflanıyorlar örneğin. Tabakalanma, homojen, heterojen, çapraz ya da dereceli tabakalanma şeklinde sınıflandırılıyor. Bu biçimlere ayrı ayrı sadık kaldım. Onları en pratik şekilde ortaya çıkaracak yollar ve yöntemler bulmam gerekiyordu. Bazen bunun için özel bir bedensel hareket geliştirmem gerektiği oldu ve buna yoğunlaştım. Bir biçim üretiyorsunuz ve o biçim bir formdan bir başka forma giriyor. Birkaç kapıyı açan anahtar gibi. Bu biçimi oluşturmak gerçekten çok zordur, kimse buna bakıp burun kıvrırmamalı. Bazen terminolojiyi köhnemiş ve eskimiş buluruz fakat Hintli bir sinemacının dediği gibi; ipi etrafınızda halkalar oluşturacak şekilde genişleterek çevirebilirsiniz fakat ucunda taş olması kaydıyla. İşte o taş, bu birikmiş tortullardır, terminoloji ve birikmelerdir. Bunların kanaate dönmüş, paslanmış yanları, parlak taraflarından fazladır. Biz ressamların işimi pası sökmek belki de. Benim için bu sergideki değerli olan şey, doğaçlama gibi görünen eserlerin somut bir yapıya bağlı üretilmiş ve saptanabilir biçimlere sahip olmaları. Bu resimler analiz edilmiş verilerin kendini tekrarlamadan, sıkılaşmadan

hayat bulmuş halleri. Bazen çok tutarlı, istikrarlı, ölümüne sıkıcı eserlerle karşılaşsınız ve bunlar yıllar yılı tekrar tekrar üretilir. Benim için kabus senaryosu bu.

Sergideki işler mekana nasıl yerleşti? Birbirleriyle ilişki içindeler mi?

Bazı eserleri mekansal sınırlar nedeniyle eledik. İşler zaten hem görsel açıdan hem de üzerinde tohumlandıkları zemin itibarıyla birbirlerine akrabalar. Bu bakımdan onlara özel bir ilişki düzeneği kurmadım. Fakat boyutları ve renkleri, koyu açık değerleri itibariye espas konusunda bir düzenleme yapmam gerekiyordu. Ben geçmişte pek nadiren renk ile çalışırdım fakat son iki yıldır renk kullanmaya başladım. Hatta eskiden pek haz etmediğim renkleri bile sevmeye başladım. Bunların önemini bilmiyordum değilim tabii, renklerin önemli fenomenler. Bunu bilmekle bilip de sevmek, hissetmek ayrı şeyler. Renk harmonisi konusunda Japon Ukiyo resmi ve 1950-60'ların yayınlarını, reklamlarında kullanılan harmonileri inceledim. Zengin bir dünya var orada.

Sergi izleyicinin kulağına nasıl/ne türde bir hikayeye fısıldıyor? Başka coğrafyalardan, kültürlerden gelen anlatılar var mı?

Hikaye fısıldamıyor sanırım. Modern edebiyata baktığınızda önemli eserlerin bazılarının bir hikaye anlatısı, örüntüsü bile olmadığını görürsünüz. Guattari “Bölünmüşlük bizi besleyen tüm katmanların doğasında var” der. Bu açıdan bir okuması olabilir, buna itiraz etmem. Fakat aşırı yorum beni aşiyor. Benim nefesim suyun deriliğinin ölçüsü değil. Daha çok resim ile bambaşka bir disiplin arasında nasıl bir görsel temas olabiliyor, olunca ne gibi sonuçlar çıkıyor ortaya bunlarla ilgilendim. Çok müthiş şeyler çıkmak zorunda da değil. Başından beri katı bir şekilde planladığım bir ajanda yoktu. Hafif bir hissiyat şeklinde çalışıyordu.

Resimlerin görsel cazibelerinin peşinde olmadım hiç. Bir de bir yerde laf kalabalığı yapmaktansa maddeler, alt maddeler, tanımlar koymak bana daha cazip geldi. Benim yaptığım resimlerin bir sigortaya ihtiyaçları oluyor bazen. De Landa gibi, Braudel gibi yazarları da okuyorum. Bunlar tarihi, sosyolojiyi jeoloji üzerinden ya da onu da hesaba katarak yorumluyorlar. Bir jeososyoloji belki de.

Coğrafya konusundaysa örneğin ‘cabinet of curiosities’ formunda bir eser var. Burada doğa tarihi

müzelerini gezmemin bir payı var. Bir yanıla kolonyal bir tarih olduğunun tabii ki farkındayım. Kolonyal olmasıyla değil fakat bu tür bir sınıflandırma mekanı, biriktirme dürtüsü bize biraz yabancı olabilir. Farklı coğrafyalarla ilgili üretmek yanında kendimin farklı bir coğrafyada nasıl ürettiğimi de merak ediyordum. Burada katedral resimlerinde Köln’de olmamın bir etkisi var. Turistik bir açıdan bakmadım tabii. Gerçekten bu katedral bütün sıyahlığı ve koca kütlesiyle bu şehre uzaydan inmiş gibi duruyor fakat aslında durum bunun tam tersi. Gotiğe meraklı biri olarak bu yokmuş gibi davranamazdım. Birçok katedral gezdim bu eserleri üretmeden önce. Sanatçılar semptomlardır, mutlaka çok doğru analizler yapacak ya da politik derinliğe incekleri fikrine güvenmemek lazım. Lynch politik olarak size gülünç gelecek kadar naif bir adamdır. Konuşmalarına bakın ne demek istediğimi anlarsınız. Oysa filmleri bir yönüyle hiç de böyle değildir. Karaktere verdiği isimler hiç de apolitik rastlantılar değildir örneğin. Demek istediğim o da bir dönem semptomudur ama mikrofon uzattığımızda size bunu analiz eder, edemeyebilir. Etmesi de gerekmiyor. Onun analizi zaten dil üzerinden çalışmıyor. Burada söylemek istediğim şey başka bir coğrafyada en önemli inceleme nesneniz bizzat kendinizdir. Renklere ilgi duymazken bir anda ilgilenmemizin gündelik kamusal renklerle alakası yok değildir. Bir karşılaşma her şeydir.

Sergiye hazırlanırken üretim sürecinizi merak ediyorum...

Sergiye hazırlanıyorum düşüncesiyle çalışmadım hiç. Öyle çalışsam hiç üretemem belki de. Fakat bir önceki sergimle başlayan ve daha öncesinde çok da sahip olmadığım birkaç yeni alışkanlık edindim. Renklerden bahsetmişim. Bir de belli başlı alanlara odaklanıp bu alanlarla, bölgelerle ilgili okumalar yapıp sürecin kendi kendine akmasını sağlıyorum. Ayrıca eskisi gibi gece değil gündüz çalışıyorum. Meraklarımın peşinden gidiyorum fakat onları pasif hazlar olarak bırakmak yerine aktif halde kalmalarını sağlıyorum. Bunu mutlaka bilinçli bir şekilde yapmam gerekmiyor da, refleks olarak ortaya çıkıyor. Sergideki eserlerin çoğuna yüzlerce küçük deneme yaptıktan sonra ulaştığımı söyleyebilirim. İnsanlar belli şeylere karşı birer paratoner gibidir. Önemli, önemsiz, şu ya da bu şeye karşı mutlaka ortalamaya göre daha farklı bir hassasiyet içindedirler. Benim de-

formasyona ya da şöyle söylersek formsuzluğa, norm dışı formlara, şeylere karşı bir ilğim var ve üretimlerime de bu bir yolunu bulup sızıyor. Yüzbinlerce sayfa arşiv incelemiştir bunlar için. Benim resimlerimle ilgili fark ettiğim bir şey gerek kullandığım araç gereçler gerekse resimlerin kendi görsel yordamlarından dolayı hata yapma lüksünün neredeyse yok denecek kadar az olduğu bir uç noktada ortada çıkıyor olmaları. Söylemek istediğim rahat rahat, boyayıp, silip, değiştirip ya da bir tür virtüözlük gösterisi yapacak konforda malzemeler ve yöntemler yerine, çok hassas bir dengede, çok nadir kombinasyonların bir aradılığıyla ortaya çıkabiliyorlar. Kendimi neden o noktaya ittiğimi bilmiyorum tabii.

Daha da açmam gerekirse, sergideki bazı eserler sadece özel bir tuval markasının sadece bir modeli ile sadece bir fırça markasının sadece bir modelinin belli bir numarası ve bir boya üreticisinin bir tür mürekkebi ile mümkün olabiliyor. Buna özel boyama biçimini de ekleyeyim. Buradaki özel vurgusu malzemenin kalitesiyle alakalı değil. Bu bir kombinasyon ve sayısız denemeden sonra, başka hiçbir kombinasyonla mümkün olmadığını anladığım karışımlar.

Demek ki elinizde doneler ve prensiplerin olması, onlarla ilgili üretimlerinizin kendilerine özgü problemlerini otomatikman çözeceğiniz anlamına gelmiyor. Bu bambaşka bir alanda olduğunuz bir an ve çözüm üretmek zorundasınız. Michaux “İnsan inanılmaz hızlarda mümkün olabilen yavaş bir varlıktır” der. Bu resimler de uç birleşimlerde mümkün olabilen basit resimler belki de. Bunun dışında birçok doğa tarihi müzesi ve mağara gezdiğimi eklemek isterim.

Toplumsal katmanlar ile yeryüzünün katmanları arasında nasıl bir bağlantı kuruyorsunuz?

Jeolojide katmanın ham maddesi taş iken toplumsal katmanlar insan malzemesinden oluşur diyebiliriz. Bu ilk elde sanki bir metafor ve analoji gibi geliyor kulağa fakat toplumsal katmaların kendisi de bir metafordur. Metaforlar bağlantı kurmakta zorlandığımız devreleri birbirine bağlarlar. Toplumda da sosyo-ekonomik katmanlar, bürokrasiler, merkezi kuvvetler ve merkezi otorite, yönlendirici güçler mevcuttur. Yönetici ve imtiyazlı sınıflar yanında güvencesizler, ezilen sınıflar... Devletler katmanlaşmalar nedeniyle ortaya çıkıp bunları yaygınlaştırmışlardır. İktisadi sömürü bunun var olma şartıdır. Enerji fazlalarına

el koymak için bürokrasiler, vergiler vs... Kölelik bir enerji gaspıydı örneğin. Bunun için bir köle sınıfı, bu enerji dağılımı için köle pazarları... Feodalizmde serfler, toprak sahipleri; kapitalizmde ücretli emekçiler. Toplumsal katmanlarla dilbilim arasındaki ilişkiyi inceleyen kitaplar yazılmıştır. Bu açıdan bile katmanlaşmalar mevcuttur. Konuşmanın katmanları sınıfsaldır.

Sergide, Buñuel’in, Kahlo’nun işlerine göndermeler de var. Bunları anlatmak ister misiniz?

“Interior” adlı resmin görsel dili ve içerisindeki öğeler; yatak, perde, oluşum içindeki bir tür mantar kütle... Ortadaki taburenin üzerinde eriyen bir karstik yapı vardır. Bu, David Lynch’in “Grandmother” adlı filminde solgun çocuk karakterin tavan arasındaki odasında, bir baykuş sesini takip ettikten sonra yatağın üzerine toprak döküp sulaşmasının ardından bir tür intrauterin oluşurmasıyla bir akrabalık içerisinde. Atf ya da gönderme değil bu. Çocukların, dili oluşturan öğeleri kural ve norm olarak aldıkları düşünülüyor. Bu da onun gibi bir durum. Erken dönemlerinizde neyle beslenirsiniz enerji olarak onu yakarsınız.

Buñuel benim tarih içindeki karakterler arasında istisnasız en sevdiğimlerden biridir. “L’age d’or” filminde kadın karakter içeri girdiğinde yatağın üzerinde bir inek yatar. Bunun öncesinde kayahklarda gerçekleşen bir sevişme girişimi papazlar ve soylular tarafından engellenir. Arkasından mağmatik kayaçların olduğu bir bölüm izleriz. Bakın katmanlar, jeoloji burada da çıktı karşımıza. Film boyunca toplumun üst katmanlarının bu sevişme eylemini önlemeye çalıştıklarına tanık oluruz. 50 yıl yasaklı kalmış bir filmin devrimciliği tartışılmaz. Az önce söylediğim gibi bunlar sadece görsel bulutlar, kümeler.

Kahlo’nun yatağı ise şu yönüyle ilginçtir. Çünkü bana yaratıcı eylemin fiziksel sınırları ne kadar zorladığını hatırlatır. Kahlo’da da durum budur. Bugün egzotikleştirilmiş olsa da zor bir hayat yaşadı.

Gelecek projelerinizden de bahsedelim mi?

Bu sergiden sonra cyberpunk üzerine okumayı planlıyorum. Bu konuda yapılacak bir sergiye davet edildim. Almanya’da bir müzeye Türkiyeli sanatçılardan oluşan bir sergi dosyası hazırlamak istiyorum. Henüz bir fikir sadece. Onun dışında bir planım yok şimdilik.